

# ክፍል ፪

## ሥርዓተ አምልኮት

ጥንታዊ ሃይማኖታዊ ሥርዓት ከአላቸው ጥንታውያን አብያተ ክርስቲያናት መካከል አንዱ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ናት ። ከዚህም የተነሣ አገራችን ኢትዮጵያ «የክርስትና ደሴት» እየተባለች ትጠራለች ። ከልደተ ክርስቶስ በፊት በብሉይ ኪዳን ትመራ የነበረች ሀገረ እግዚአብሔር በመሆኗ ፡ የሳምንት በዓል የሆነውን ቀዳሚት ሰንበትን ማክበር ፡ በሳምንት ሁለት ቀናት መጸም ፡ ወንድ ልጅ በተወለደ በስምንተኛው ቀን ወደ ቤተ ግዝረት መውሰድ በአርባ ፡ በሰማንያ ቀን ዕጉለ ርግብ ዘውግ ማዕነቅ ይዞ ሕፃናትን ወደ ቤተመቅደስ መውሰድና ወደ እግዚአብሔር በማቅረብ እንደሥርዓቱ መፈጸም የቆየ ሥርዓት ስለነበር ለሥርዓተ ቤተክርስቲያን አሠራር መነሻ ሆኗል ።

ከቀዳሚት ሰንበት ጋር እሑድን የማክበር ፡ በጾመ አስቴርና በጾመ ዮዲት ፈንታ ዓርብና ረቡዕን መጸም ፡ ሕፃናት በተወለዱ በስምንተኛው ቀን ወደ ቤተ ግዝረት ፡ በአርባ በሰማንያ ቀን ዕጉለ ርግብ ፡ ዘውግ ማዕነቅ ይዞ ወደ ቤተመቅደስ በመሄድ ፈንታ ወንድ ልጅ በተወለደ በአርባኛው ቀን ፡ ሴት ልጅ በተወለደች በሰማንያኛ ቀን ወደ ቤተክርስቲያን ወስዶ የማስጠመቅን ሥርዓት ቤተክርስቲያናችን ወስና እየሠራችበት ትገኛለች።

እግዚአብሔር ለአብርሃም «በእኔና በአንተ መካከል ፡ ከአንተም በኋላ በዘርህ መካከል የምትጠብቁት ቃል ኪዳኔ ይህ ነው ከእናንተ ወንድ ሁሉ ይገረዝ በእኔና በእናንተ መካከል ያለው ቃል ኪዳን ምልክቱ ይህ ይሆናል» ዘፍ. 17:9-11 ፡ ሮሜ. 4/9 ብሎ ጌታ ለአብርሃም በነገረው መሠረት ግዝረት ለአብርሃም የቃል ኪዳን ምልክት ሆኖ በመሰጠቱ በስምንተኛው ቀን ያልተገረዘ ሁሉ ከአብርሃም ቤተሰብነት አይቆጠርም ፡ ምድረ ርስትን አይወርስም ፡ ከተስፋውም አይካፈልም ፡ የእግዚአብሔር ወገን አይባልም ነበር ። (ዘፍ. 17:7)።

በሐዲስ ኪዳን ግን በግዝረት ፈንታ ጥምቀት ተተክቶአል ፡ ያልተጠመቀ ሁሉ የእግዚአብሔር ልጅ አይባልም መንግሥተ ሰማያትን አይወርስም ። (ዮሐ. 3:5 ቆላ. 2:11)።

ይህም ተያይዞ የመጣው ሥርዓት አምልኮተ እግዚአብሔርንና ምግባረ ወንጌልን ለመጠበቅና ለማስጠበቅ የተሠራ ነው ።

ሥርዓተ አምልኮትን ተከትሎ የሚጸለየው ፡ የሚጸመው ፡ የሚከበረው በዓል በትምህርት ብቻ የሚወረስ ሳይሆን ከትውልድ ወደ ትውልድ ሲወርድ ሲወራረስ የመጣ የተቀደሰ ሥርዓተ ትውፊትም ነው ።

## ምዕራፍ ፲፪

### ሥርዓተ ጾም

ጾም ሰውነት ከሚፈልጋቸው ነገሮች ሁሉ መከልከልና የጾም ጊዜ እስኪፈጸም ድረስ ከጥሉላት ፡ በዚህም በጾሙ ጊዜ ለተወሰነ ሰዓት ከማንኛውም ምግብ ተከልክሎ መጸም ነው ። (ፍትሕ መንፈሳዊ አንቀጽ 15 ፡ ማቴ. 6:16)። በጠቅላላም ለሰውነት የሚያምረውን የሚያስጎመ ጀውን ነገር ሁሉ መተው ነው ።

የጾም ዋና ዓላማም ፈቃደ ሥጋ ለፈቃደ ነፍስ እንዲታዘዝ ለማድረግና በደልን ለማስተሥረድ የነፍስ ዋጋን ለማብዛት ነው ።

ጾም ከሃይማኖት ጋራ ግንኙነት ስላለው የአፈጻጸሙ ሥርዓት ይለያይ እንጂ ሃይማኖት ላለው ሁሉ ጾም አለው ። ይልቁንም በብሉይ ኪዳን ጾም ከፍተኛ ቦታ ነበረው ። የብሉይ ኪዳን ነቢያት ከእግዚአብሔር ጋር በሚገናኙበት ወራት እህል ውሃ ባፋቸው አይገባም ነበር ። (ዘፀ. 34:28)።

በኃጢአት ብዛት የታዘዘው የእግዚአብሔር መዓት የሚመለሰው ሕዝቡ በጾም ሲለምኑትና ሲማልዱት ነበር ። (ዮናስ 3:7-10 ፡ ኢዮ. 2:12-18)።

በሐዲስ ኪዳንም ጾም ሰው ሠራሽ ሕግ ሳይሆን ራሱ መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመዋዕለ ሥጋዊ የሥራ መጀመሪያ አድርጎ የሠራው ሕግ ነው ። (ማቴ. 4:2 ፡ ሉቃ. 4:2)።

ጾም ርኩሳን መናፍስትን የማራቅ ኃይል እንዳለው መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ አስተምሮአል (ማቴ. 17:21 ፡ ማር. 9:2)።

ቤተክርስቲያንን እንዲያገለግሉ የታዘዙ ሐዋርያትም ከመንፈስ

ቅዱስ በየጊዜው ትእዛዝ የሚቀበሉት በጾምና በጸሎት ላይ እንዳሉ ነበር።  
(ዮሐዋ. ሥራ. 13:2)።

ለሰብከተ ወንጌል የሚያገለግሉ ዲያቆናትና ቀሳውስት የሚሾሙትም በጾምና በጸሎት ነው። (ዮሐዋ. ሥራ. 13:3 : 14:23)።

ደጋግ ሰዎች ሁሉ የፈለጉትን ያዩና ያገኙ በጾምና በጸሎት ፈጣሪያ ቸውን ማልደው ነው። (ዕዝራ. 8:21 : ነህምያ 9:1-3: አስቴር 4:16-17: ዮሐዋ. ሥራ. 10:30 : 13:2-3)።

የጾም ሃይማኖታዊ ትርጉም ፈጣሪን መለመኛ የኃጢአት ማስተሥረድ ስለሆነ በጾም ወራት ላምሮት ለቅንጦት የሚበሉ ወይም ለመንፈሳዊ ኃይል ተቃራኒ የሆነ ሥጋዊ ፍትወትን ከሚያበረታቱ ከአልኮል መጠጥ ከሥጋና ከቅቢ ከወተትና ከእንቁላል መከልከል ይገባል። (ዳን 10:2-3)።

ጾም በትምህርተ ሐዋርያትና በሊቃውንትም ዘንድ ሲለበክ ኖሯል።  
(ፍትሕ.መን.አን. 15 : ዲድስቅልያ አን. 29)።

ነዳያንን ለመመገብ የሚጾም ንዑድ ክቡር ነው እንደተባለ ጠመኛው ለምሳው ወይም ለራሱ ያሰበውን ወጭ ነዳያንን እንዲረዳበት ለድኩማን ድርጅት ወይም በቤተክርስቲያን አካባቢ ለሚገኙ ነዳያን መስጠት ጾሙን የበለጠ ፍጹም ያደርገዋል። (ኢሳ. 58: 6-11)።

ጾም ከመባልዕት መከልከል ብቻ ሳይሆን ዐይን ክፉ ከማየት እንደበት ክፉ ከመናገር ጀሮ ክፉ ከመስማት የተቆጠበ እንደሆነ ጾሙን እውነተኛ ጾም ያደርገዋል። (ማቴ. 5:21-30)። (ያሬድ ጾመ ድን)

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን የራስዋ የሆነ የጾም ሕግና ሥርዓት አላት፡

በሕንም መሠረት ሰባት አጽዋማት አሉአት፡

- 1ኛ. ዐቢይ ጾም
- 2ኛ. ረቡዕና ዓርብ
- 3ኛ. ነነዌ
- 4ኛ. ገሃድ
- 5ኛ. ጾመ ነቢያት
- 6ኛ. ጾመ ሐዋርያት
- 7ኛ. ጾመ ፍልስታ ለማርያም

## ሀ) ዐቢይ ጾም

ዐቢይ ጾም፡ ክብር ምስጋና ይግባውና ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከተጠመቀ በኋላ የጸመው የዓርባ ቀናት ጾም ነው። ማቴ. 4:1 ቤተ ክርስቲያንም ጌታ ያደረገውን ምሳሌ ተከትላ ትጾማለች።

ዐቢይ ጾም ስምንት ሳምንታት ወይም 55 ቀኖች አሉት።

የመጀመሪያው ሳምንት ጾመ ሕርቃል ይባላል። ሕርቃል (ኢራቅ ሊዮስ) የቤዛንታይን ንጉሥ ነበር፡ (614 ዓ.ም)። ይህ ሳምንት በስሙ የተጠራበትም ምክንያት እንደሚከተለው ነው። በዘመኑ ፋርሶች ኢየሩሳሌምን ወርረው የጌታን መስቀል ማርከው ወስደው ነበር። እሱ ወደ ፋርስ ዘምቶ እነርሱን ድል አድርጎ መስቀሉን ይዞ ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሷል። በዚህ ምክንያት ክርስቲያኖች ተደስተው ለስሙ መታሰቢያ ይህን የጾም ሳምንት በቀኖና ውስጥ አስገብተው ለታል ቤተ ክርስቲያኖችንም በቀኖናዋ አስገብታ ተቀብላዋለች ከዐቢይ ጾምም ጋር አንድ ሁኖ ተቆጥሮአል። (ፋት.ነገ.15)።

የመጨረሻው ሳምንት ለሙኝ ሕማማት ነው፡ ሐዋርያት የጌታችንን ነገረ መስቀል እያሰቡ የጸሙት ነው። ያም ሆነ ይህ ሁሉም ከዐቢይ ጾም ጋር አንድ ሆነው ተቆጥረዋል።

## ዐቢይ ጾም መባሉ

1ኛ. የጌታ ጾም ስለሆነ፡

2ኛ. የሰይጣን ፈተናዎች (አርእስተ ጎጣውእ) ድል የተነሱበትና የሚነሱበት በመሆኑ ነው፡

የቤተ ክርስቲያኖችንን መዝሙር ንፃቡን ከዚህም አስማምቶና አጠናቅሮ የተናገረው አትዮጵያዊው ሊቅ ቅዱስ ያሬድ በጾመ ድንው በዓቢይ ጾም ለሚገኙት እሑዶች ሁሉ የተለየ መዝሙር ስለሠራላቸው እያንዳንዱ እሑድ በመዝሙሩ ስም ይጠራል።

## የመጀመሪያው እሑድ ዘወረደ ይባላል

በመጽሐፉ መጀመሪያ አምላክ ከሰማይ መውረዱን ሰው መሆኑንና መስቀሉን ስለሚያወሳ ነው። (ዮሐ. 3:13)።

### ሁለተኛው እሑድ ቅድስት ይባላል

በተለይ ስለ ዕለተ ሰንበት ቅድስና ስለሚያወሳ ነው ።

### ሦስተኛው እሑድ ምክራብ ነው

ጌታ በመዋዕለ ትምህርቱ በሰንበት በምክራብ ገብቶ ማስተማሩን ስለሚያወሳ ነው ።

### አራተኛው እሑድ መጽጉዕ ነው

ድውያንን መፈወሱን ዕውራንን ማብራቱን የሚያነሳ መዝሙር ይዘመርበታል ። (ዮሐ. 5:1-9)።

### አምስተኛው እሑድ ደብረ ዘይት ይባላል

በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ሁኖ ያስተማረውን የዳግም ምጽአት ነገር የሚያስታውስ መዝሙር ይዘመራል ።

### ስድስተኛው እሑድ ገብር ኄር ነው

የጌታውን ብር ተቀብሎ ያተረፈው ፡ በጌታውም ፊት ምስጋናን ያገኘው ሰው ታሪክ ይነገርበታል ፡ ይዘመርበታል ።

### ሰባተኛው እሑድ ኒቆዲሞስ ነው

በሌሊት ወደጌታ እየመጣ ይማር የነበረውን የኒቆዲሞስን ታሪክ የሚያስታውስ መዝሙር ይዘመርበታል ።

### ስምንተኛው እሑድ ሆሣዕና ነው

ጌታ ሆሣዕና በእርያም እየተባለ ወደቤተ መቅደስ የገባበት ዕለት መታሰቢያ ነው ። ከሠርክ ሆሣዕና እስከ ትንሣኤ ያለው ሰባት ቀን «ሰሙን ሕማማት» ይባላል ። በነዚህ ቀናት ብዙ አዝማዶ መባልዕት አይበሉም ። ስግደት ይሰገዳል ። የጌታን መከራና ሞት የሚያስታውሱ ምንባባት ከቅዱሳት መጻሕፍትና ከድርሳናት ተውጣጥተው በግብረ ሕማማት ይነበባሉ ። አዳም ከፈጣሪው ተጣልቶ የኖረውን

የጨለማና የመከራ ዘመን በማስታወስ መንበረ ታቦቱ በጥቅር ልብስ ይሸራናል ። ልብስ ተክህኖውም ጥቋቁር ነው ። ይህ ሳምንት የ5500 ዘመን ዓመተ ፍዳና ዓመተ ኩነኔ መታሰቢያ ስለሆነ በዚህ ሳምንት ጸሎተ ፍትሐትና ጸሎተ አስተሥርዮ አይፈጸምም ። ጸሎተ ፍትሐትና ጸሎተ አስተሥርዮ የሚደረገው የሆሣዕና ዕለት ነው ።

### ጸሎተ ሐሙስ፡—

ጸሎተ ሐሙስ ጌታ በፍጹም ትሕትና የደቀ መዛሙርቱን እግር ያጠበቡትና ግብር ያገባበት ፡ ምሥጢረ ቁርባንን ያሳየበት ዕለት ነው። በዚህ ዕለት ቅዳሴ ይቀደሳል ። ከቅዳሴውም ቀደም ብሎ ካህኑ ውኑውን በብርት አድርጎ ጸሎተ አኩቱት አድርጎ በጌታ አምሳል የምእመናንን እግር ያጥባል ጸሎተ ቅዳሴውም ከተፈጸመ በኋላ ምእመናኑ ወደየቤታቸው ይሄዳሉ ።

ከጸሎተ ሐሙስ በበነጋው ዐርብ የስቅለቱ መታሰቢያ ዕለት ሥዕል ስቅለት ተሠርቶ ለስቅለቱ ነክ የሆኑ ምንባባት ሲነበቡ ይዋላል ። ሠርክ ሲሆን እያንዳንዱ ምእመን ወደ ቄሱ እየቀረበ በወይራ ቅጠል ይጠበጠባል። ቄሱም በወይራ ቅጠል እየጠበጠበ ተጨማሪ ስግደት ይሰጠዋል ። ይህም በወይራ ቅጠል መጠብጠብ የጌታ ግርፋት ምሳሌ ነው ። ቀጥሎም አራት መቶ እግዚአታ ይደርሳል ። ለበዓሉ የተሠሩ መዝሙራትና ምንባባት ከተደረሱ በኋላ «ንሴብሐ ለእግዚአብሔር» ተብሎ መስቀል ከማሳለም በቀር ንዛዜ ተደርጎ እግዚአብሔር ይፍታ ይባላል ። ጸሎተ አስተሥርዮ ይደረጋል (ፍትሕ መንፈሳዊ አንቀጽ 15:601) በአሥራ ሁለት ሰዓት ሠርሐተ ሕዝብ ይሆናል ። ሐዋርያት የጌታን ትንሣኤ ሳናይ እህል ውሃ አንቀምስም ብለው እስከ ትንሣኤ አክፍለዋል ። በዚህም መሠረት በቤተ ክርስቲያናችን የሚችል ዓርብንና ቅዳሜን እንዲያ ከፍል ፡ የማይችል ሰው ግን ቅዳሜትን ብቻ እንዲያከፍል ታዟል (ሉቃ 5:33-35፡ ፍትሕ መን አንቀጽ 15:578)።

ቅዳሜ ጧት ምእመናኑና ካህናቱ ወደ ቤተ ክርስቲያን ይሰበሰባሉ፡ የጧት ጸሎት ሲፈጸም «ጉብረ ሰላም በመስቀሉ» ክርስቶስ በመስቀሉ ሰላምን መሠረተ ሰላምን አደረገ የምሥራች እየተባለ

በቤተ ክርስቲያን ለተሰበሰበው ሁሉ ቂጠማ ተባርቦ ይሰጣል ፡ የምሥራች ምልክት ነውና ። ምእመናንም በራሳቸው ያሥሩታል ።

ወደ ቤተ ክርስቲያን ላልመጡትም ካህናት በየሰበካቸው ልብሰ ተክህኖ ለብሰው መስቀልና ታዊል ይዘው ቂጠማውን የምሥራች እያሉ ያድላሉ።

የፊተኛው ቀዳም እግዚአብሔር ፍጥረታትን ፈጥሮ በምሥራው ያረፈበት ዕለት እንደሆነ ይህ ደግሞ የማዳን ሥራውን በመስቀል ላይ ፈጽሞ ስከብ በመቃብር ሆኖ የዋለበትና ያደረበት ዕለት ነው ። ይህ ዕለት «ስዑር ቀዳም» ይባላል ። ስዑር መባሉም ባመት አንድ ቀን ስለሚጸም ነው ። «ለምለም ቀዳምም» ይባላል ። በዚህ ቀን ቂጠማ ይታደላልና ቂጠማውም የምሥራች ምልክት መሆኑ ከታረክ ጋር የተያያዘ ነው።

ቅዱስ መጽሐፍ እንደሚነግረን ዓለም በማየ አይኅ በተጥለቀለቀ ጊዜ የኖሳ መርከብ ማረፊያ አጥታ ስትንሳፈሩ የውሃውን ሁኔታ ለመረዳት ኖሳ ርግብን በመርከቡ መስኮት አሾልኮ ላካት ። እሷም የወይራ ቅጠል ባሩ ይዛለት ተመልሳለች ። ኖሳ በዚህ የወይራ ቅጠል የውኃውን መድረቅ ተረድቶ ተደሰተ ። መርከቡንም ለማሳረፍ ተዘጋጀ ። «የወይራው ቅጠል» ለጥፋት ውሃ መድረቅ የምሥራች መንገሪያ እንደሆነ ሁሉ አሁንም በክርስቶስ ሞት «ማየ ሥራዌ ፡ ማየ ድምሳሴ ፡ ኃጢአት ፡ ሞተ ነፍስ ከሰው ልጆች ተወገደ» የምሥራች ፡ እያለች ቤተ ክርስቲያን ለምእመናን ቂጠማ ታድላለች ። (1 ጴጥ. 3:19-21)።

## ለ) ከዐቢይ ጾም ቀጥሎ ሁለተኛው ጾም የረቡዕና የዓርብ ጾም ነው

ረቡዕና ዓርብ ከትንሣኤ ጀምሮ እስከ ጳራቅሊጦስ እሑድ ድረስ ከሚገኙና እንዲሁም ልደትና ጥምቀት ከሚውሉባቸው ረቡዕና ዓርብ በቀር ዓመት እስከ ዓመት ይጸማሉ ። የሚጸሙበትም ምክንያት አላቸው ።

## ረቡዕ:-

ረቡዕ የአይሁድ ሸንጎ ጌታን ዓርብ ዕለት ለመስቀል ምክረ ሞቱን የፈጸመበት ዕለት ነው ። (ዮሐ. 11:46-53) ። መድኃኔዓለም ክርስቶስ ለሰው ልጆች ሲል የተወሰነበትን የሞት ውሳኔ ሁልጊዜ በማስታወስ ክርስቲያኖች በዚህ ዕለት እንዲጸሙ ታዟል ።

## ዓርብ:-

ዓርብ እንደሚታወቀው ጌታ የተሰቀለበት በሥጋ የሞተበት ብዙ ዘመን ሲጠበቅ የነበረው ተስፋ የተፈጸመበት ቅዱስ ዕለት ነው። (ዮሐ. 19:17-30 ፣ ሉቃ. 23:26-49)። ስለሆነም ልደትና ጥምቀት ከሚውሉባቸው እንዲሁም በበዓል ሃምሳ ውስጥ ከአሉት ረቡዕና ዓርብ በቀር በየሳምንቱ በጾምና በጸሎት እንዲከበሩ በቤተ ክርስቲያናችን ታዟል ። (ፍት.መን.አን. 15 ፣ ዲድስቅ 29)።

### ሐ) ሦስተኛው ጾም የነነዌ ጾም ነው

ይህ ጾም የሦስት ቀን ጾም ነው ። ሰኞ ፣ ማክሰኞ ፣ ረቡዕ ። ይህ ጾም «በመባጃ ሐመር» «በኢየሳርግና ኢይወርድ» ስለሚመላለስ ቁጥሩ ከአጽዋማት አዋድያት ነው ። አንድ ጊዜ በጥር አንድ ጊዜም በየካቲት ይሆናል ። የቤተ ክርስቲያን አባቶች ይህን ጾም የወሰኑት የነነዌ ሰዎች በጾምና በጸሎት ከመዓትና ከጥፋት እንደ ዳኑ (ዮናስ 3:5-9 ፣ ማቴ. 12:39)። ምእመናንም በጾምና በጸሎት ከፈጣሪያቸው ምሕረትንና በረከትን እንዲያገኙ በማለት ነው ።

### መ) አራተኛው ጾም ገሃድ ነው

ይህ ጾም በልደትና በጥምቀት ዋዜማ የሚጸም ነው ። ልደትና ጥምቀት ረቡዕና ዓርብ ሲውሉ በሌሊት ስለሚቀድስና ስለሚበላ በለውጡ በዋዜማው ሐሙስና ማክሰኞ ይጸማል ። (ፍት.መን.አን. 15)። ይህም ጾም በያመቱ እንዲጸም በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ተወስኗል ።

**ሠ) አምስተኛው ጾም ጾመ ነቢያት ይባላል**

የጾሙ ጊዜ ከሐዳር 15 እስከ ታኅሣሥ 28 ቀን ያለው ነው ። ይህን ጾም የምንጾመው ነቢያት በየዘመናቸው ስለክርስቶስ መምጣት በናፍቆት ይጾሙና ፣ ይጸልዩ ስለነበር የእነርሱን አርአያ ተከትለን የክርስቶስን ልደት ከማክበራችን ቀደም ብለን ይህን ጾም እንድንጾም በሐዋርያዊት ቤተ ክርስቲያን ሥርዓት ተሠርቷል ። (ፍትሙ 7-አን-15)።

**ረ) ስድስተኛው ጾም ጾመ ሐዋርያት ነው**

የሰኔ ጾምም ይባላል ።

ሐዋርያት መንፈስ ቅዱስን ከተቀበሉ በኋላ ለሰብከተ ወንጌል ከመሔዳቸው በፊት የጾሙት ነው ። ምእመናንም እነርሱን ምሳሌ አድርገው ከጳራቅሊጦስ እሑድ ማግስት ጀምረው እንዲጾሙ ቤተ ክርስቲያናችን ታዛለች ። ይህ ጾም «በኢየሳይያስ አይወርድ» ስለሚመላለስ የተወሰነ ቀን የለውም ፣ አንዳንድ ጊዜ ከአርባ ቀን ይበልጣል ፣ አንዳንድ ጊዜም ከሠላሳ ቀን ያንሳል ።

**ሰ) ሰባተኛው ጾም ጾመ ፍልሰታ ለማርያም ነው**

የፍልሰታ ጾም ከነሐሴ 1 እስከ 15 ቀን ያለው ነው ። እመቤታችን ያረፈችው በጥር 21 ቀን 50 ዓ.ም ነው ። ሐዋርያት ሊቀብሩ ወደጌቴ ሴማኒ ይዘዋት ሲሔዱ እይሁድ በታተኟቸው ። በዚህ ጊዜ መላእክት የእመቤታችንን ሥጋዋን ወስደው በገነት ከፅፀ ሕይወት ሥር አኑረውታል ። (ተአምረ ማርያም ፣ ስንክሳር ነሐሴ 16 ቀን)።

የሐንስ በተመስጦ እየሄደ ሥጋዋን ያጥን ነበር ። ለሐዋርያት ይህን ይነግራቸዋል ። ለዮሐንስ ተገልጣ ለእኛ ሳትገለጥ ብለው በነሐሴ ሱባዔ ገቡ ። ሁለተኛው ሱባዔ ሲፈጸም በ14ኛው ቀን መልአክ ሥጋዋን አምጥቶ ሰጥቶአቸው ቀብረዋታል ። በሦስተኛው ቀን ነሐሴ 16 ቀን ተነሥታ አርጋለች ። (ተአምረ ማርያም ፣ ስንክሳር ነሐሴ 16 ቀን) ።

ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ሐዋርያዊት ቤተ ክርስቲያን የእመቤታችንን

በረከት ለማግኘት ትጽማለች ። በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ይህን ጾም ሕፃናቱ ሳይቀሩ ይጸሙታል ።

በዚህ የአሥራ አምስት ቀን ገዜ ውስጥ የማይጸምና የማይቆርብ ሕፃን የለም ። ብዙ ሰዎች ቤታቸውን እየተዉ ሱባዔ እየገቡ ከላመ ከጣመ ምግብ በመከልከል ጥሬ እየቆረጠሙ ፣ ውሃ እየጠጡ ፣ በጾምና በጸሎት ይሰነብታሉ ።

በፍልሰታ ጾም ጊዜ በጠቅላላ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ያለው ሁኔታ ሕዝቡ ልጅ አዋቂ ሳይል የሚያሳየው ሃይማኖታዊ ሥርዓት ኢትዮጵያ ለእመቤታችን የቃል ኪዳን አገር መሆኗን ይመሰክራል ።

እነዚህን አጽዋማት ከሰባት ዓመት በላይ ያለ ሁሉ እንዲጸማቸው ተወስኗል ። ቅዳሴ የሚቀደሰውም ከእሑድና ከቅዳሚ በቀር በጾም ወራት ውሎ ነው ።

## ምዕራፍ ፲፫

### ሥርዓተ ጸሎት

ጸሎት ሰው በሃይማኖት ፈጣሪውን እያመሰገነና ሥርየተ ኃጢአትን እየለመነ ከፈጣሪው ጋር የሚነጋገርበት ቃል ነው ። (ፍትሕ መንፈሳዊ አንቀጽ 14:528) ።

የጸሎት መሠረቱ ፡ «ሹ ታገኛላችሁ ፡ ለምኑ ይሰጣችኋል ፡ ደጅ ምቱ ይከፈትላችኋል» የሚለው አምላካዊ ቃል ነው ፡ (ማቴ:7:7) ።

ለጸሎቱ አፈጻጸምም የተለየ ጊዜና ቦታ አለው ። በዚህም መሠረት ፡ ካህናትና ምእመናን ለጸሎት ወደ ቤተ ክርስቲያን የሚሔዱባቸው ጊዜያት ጥዋትና ማታ ናቸው ።

### የጸሎት ጊዜያት

የጸሎት ጊዜያት ሰባት ናቸው (መዝ. 118:164)

እነርሱም፡—

ሀ) ነግሀ

ለ) ሠለስት

ሐ) ቀትር

መ) ተስዓት (ዘጠኝ ሰዓት)

ሠ) ሠርክ

ረ) ሰዓተ ንዋም (የምኝታ ሰዓት)

ሰ) መንፈቀ ሌሊት (ዕኩለ ሌሊት) ናቸው ።

ከ7-ቱ ጊዜያት ካህናትና ምእመናን ወደ ቤተ ክርስቲያን ሔደው የሚጸልዩባቸው ነገህና ሠርክ ናቸው ። በቀሩት ጊዜያት ግን በያሉበት ሊጸልዩ ይገባል (ናት.መን.አን.14 ረስጣ 48 ፡ 47 ድስቅ 12) ።

### ጸሎት በ3 ይከፈላል ።

= የግል ጸሎት

= የቤተሰብ ጸሎት

= የማኅበር ጸሎት

### ሀ) የግል ጸሎት

የግል ጸሎት የሚጸለየው በቤትና በአመች ቦታ ነው ። የግል ጸሎት ማንም ሳያየውና ሳይሰማው አንድ ሰው በግሉ የጸሎት ቤቱን ዘግቶ በስቲል ኅሊና ሆኖ ፈጣሪው ብቻ እንዲያየው እንዲሰማው አድርጎ በኅቡዕ የሚጸልየው ጸሎት ነው። (ማቴ. 6:5-13) ።

### ለ) የቤተሰብ ጸሎት

የቤተሰብ ጸሎት ቃሉ እንደሚያመለክተው አንድ ቤተሰብ እንደሚገኝበት ሁኖ የሚያደርገው ጸሎት ነው ። ለዚህም የመቶ አለቃው የቆርንሌዎስ ጸሎት ምሳሌ ይሆናል ። (የሐዋ. ሥራ. 10:2 6) ።

### ሐ) የማኅበር (የቤተክርስቲያን) ጸሎት

የማኅበር ጸሎት የሚባለው ካህናትና ምእመናን ወንዶችና ሴቶች ሽማግሌዎችና ወጣቶች በአንድነት ሆነው በቤተ ክርስቲያንና አመቺ በሆኑ ቦታዎች ዑሉ ተሰብስበው የሚጸልዩት ጸሎት ነው ።

በብሉይ ኪዳን የነበሩ አማንያን ወደ ቤተ እግዚአብሔር እየሔዱ ይጻፋል ነበር ። (1ኛ ሳሙ. 1:9-13; መዝ. 121:1 ፣ ሉቃ 18:10-14) ።

በሐዲስ ኪዳንም ሐዋርያትና የሐዋርያት ተከታዮች የሆኑት ክርስቲያኖች የቤተ ክርስቲያን መንገዶች በሆኑት በጽርሕ ጽዮን በማርቆስ እናት በማርያም ቤት እንዲሁም በመጀመሪያዋ በአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን እየተሰበሰቡ ይጻፋል ነበር (ዮሐ.ሥ. 1:14:25። 3:1:12:12:13:1-3) ።

በዚሁ መሠረት በሰንበትና በበዓላት ቀናት ሁሉ ካህናትና ምእመናን በቤተ ክርስቲያን እየተገኙ በሰዓታት በማሕሌትና በጸሎተ ቅዳሴ እንዲያመሰግኑ ቤተ ክርስቲያኖችን ሥርዓት አላት ።

ሰዓታት በገዳማትና በአድባራት ከዓመት እስከ ዓመት ፣ በገጠር አብያተ ክርስቲያናት በእሑድ ፣ በበዓላትና በጸሎተ ፍትሐት ጊዜ ሌሊት በቤተ ክርስቲያን የሚጸለያ የካህናት የኅብረት ጸሎት ነው ። የመዓልት ሰዓታትም አለ (በአጽዋማት ጊዜ በቀን በየሰዓቱ የሚጸለጹ (አባ ጊዮርጊስ ሰዓታት ።))

ማሕሌት በዝማሚ በመቋሚያ (ዘንግ) በጽናጽልና በከበሮ የሚዘመር የካህናት የኅብረት መዝሙር ነው ። የዐቢያ ጽም ማሕሌት ያለ ጽናጽልና ከበሮ በመቋሚያ ብቻ እየተዘመመ ይዘመራል ።

በካህናት መሪነት በምእመናን ተሳታፊነት (ተሠጥዎ ተቀባይነት) የሚፈጸሙ ፡

ጸሎተ ቡራኬ ቤተ ክርስቲያን

ጸሎተ ጥምቀተ ክርስትና

ጸሎተ ሢመተ ክህነት

ጸሎተ ተክሊል

ጸሎተ ኖጋል

ጸሎተ ፍትሐት

ጸሎተ ቅዳሴና የመሳሰሉት ናቸው ።

## ጸሎተ ቅዳሴ

ጸሎተ ቅዳሴ ሦስት ዋና ዋና ክፍሎች አሉት ።

### እነርሱም፡-

1ኛ· «አ እትዮ ሀሉ በዝንቱ ልቡና» ከሚለው አንስቶ «ሚመጠን ግርምት» እስከሚለው የዝግጅት ክፍል ፡

2ኛ· «ሚመጠን ግርምት» ከሚለው አንስቶ «ዓኡ ንዑስ ክርስ ቲያን» እስከሚለው የትምህርት ክፍል ፡

3ኛ· «ዓኡ» ከተባለ በኋላ ያለው ፍሬ ቅዳሴ ነው ፡ የዚህም አፈጻጸም ሥርዓት በሥርዓተ ቅዳሴውና በፍትሕ መንፈሳዊ አንቀጽ 12 በዝርዝር የተመለከተው ነው ።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሥጋውንና ደሙን የምታከብርባቸው አሥራ አራት ቅዳሴያት አሏት ።

### እነርሱም፡

- 1· ቅዳሴ ሐዋርያት
- 2· » እግዚእ
- 3· » ዮሐንስ ወልደ ነጐድንድ
- 4· » ማርያም
- 5· » ሠለስቱ ምእት
- 6· » አትናቱዎስ
- 7· » ባስልዮስ
- 8· » ጎርጎርዮስ እጉሠ ለባስልዮስ
- 9· » ኤጲፋንዮስ
- 10· » ዮሐንስ አፈ ወርቅ
- 11· » ቄርሎስ
- 12· » ያዕቆብ ዘሥሩዓ
- 13· » ዲዮስቆሮስ
- 14· » ካልእ ጎርጎርዮስ ናቸው ።

## የግልም ሆነ የማኅበር ጸሎት አፈጻጸም

### በጸሎት ጊዜ :

- ሀ) ዓምድና ግድግዳ ሳይደገፉ መቋሚያ ሳይዘቡ በሁለት እግር ቀጥ ብሎ መቆም ነው ። (መዝ:5:3)።
- ለ) ወገብን መታጠቅ ፡ ልብስን ዝቅ እድርን ማደግደግ ነው (ሉቃ 12:35 ። ፍትሙን አንቀጽ 14) ።
- ሐ) በጸሎት ጊዜ ፊትን ወደ ምሥራቅ መልሶ መቆም ወዲያና ወዲህ ወደ ግራ ወደ ቀኝ ፡ ወደ ሌላም አለማለት ፡ በሰፊሐ እድ ፡ በሰቂለ ሕሊና ፡ ሁኖ መጸለይ ይገባል (መዝ:133:2: ዮሐ 11:41) ።
- መ) ጸሎት ሲጀመርና ሲፈጸም አመልካች ጣትን ከሌሎች ጣቶች ጋር አመሳቅሎ በትእምርተ መስቀል አምሳል በጣት ማማተብ ነው ፡ ሲያማትቡም ከላይ ወደ ታች ከግራ ወደ ቀኝ በማድረግ ነው ። በማማተብ ጊዜ የክርስቶስን መከራ መስቀል ማሰብ ያስፈልጋል ። (ሉቃ 11:20) ።
- ሠ) የሚጸልይ ሰው በትሕትናና በጽኑነት ሁኖ ለሌላ ሰው እንዳይሰማ ለራሱ ጀሮ ብቻ እንዲሰማ እድርን ኃጢአቱን እያሰበ መጸለይ ይገባዋል ይህንም የሚያደርገው ስለአለፈው ኃጢአቱና በደሉ ነው ፡ (1 ሳሙ. 1:3) ።
- ረ) የሚጸልይ ሰው በጥበቅ ልብ በጸሎት ከእግዚአብሔር ጋር ይነጋገራል ፡ አሳቡን በእግዚአብሔር ላይ ይጥላል ፡ የዓለምን አሳብ ሁሉ ይተዋል ።
- ሰ) የሚጸልይ ሰው ሲያማትብ “በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ አሐዱ አምላክ አዐትብ ገጽዮ ወክሉንታዮ በትእምርተ መስቀል” እያለ ነው ። ሁለተኛም «እግዚአ መሐረን እግዚአ መሐከን እግዚአ ተማሃለን ወባርከን አሜን» እያለ ያማትባል ።
- ሦስተኛም «ስብሐት ለአብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ይእዚኒ ወዘልፈኒ ወለዓለመ ዓለም አሜን ፡እግዚአ ረስዩን ድልዋን ከመንበል በአኩቱት አቡነ ዘበሰማያት» የሚለውን ጸሎት 3 ጊዜ እየደገመና እየሰገደ በማማተብ በጸሎት መጀመሪያና መጨረሻ ጊዜ ማድረግ

አለበት ፡ እንዲሁም መስቀልን ከሚያነሣ ቃል ሲደርስ ማማተብ ፡  
ስግደትንም ከሚያነሣ ቃል ላይ ሲደርስ መስገድ ይገባዋል ።

ቀ) የጸሎቱ ቅድም ተከተል መጀመሪያ አቡን ዘበሰማያት ፡ ሁለተኛ  
መዝሙረ ዳዊት ፡ ውዳሴ ማርያምና ሌሎችም ፡ ቀጥሎ አቡን  
ዘበሰማያት ጸሎተ እግዚአብሔር ማርያም ፡ ጸሎተ ሃይማኖት በመጨረሻም  
አቡን ዘበሰማያት ፡ ኬርያላይሶን 41 ጊዜ ይባላል ። ክርስቲያን  
ሁሉ መጸለይ አለበት ። የማያውቅ ምእመን ተምሮ መጸለይ ግዴታው  
ነው ካህናት ግን ሁሉንም እንዲጸልዩ ታዝዘዋል ። (ኤፌ. 5:19-20 ፡  
ማቴ. 7:7 8) ።

በ) ሲጸልይ ማዘን ማልቀስ ይገባዋል ፡ ሲያለቅስም በደሉንና ኃጢአቱን  
እያሰበ ለየአንዳንዱ በደል ዕንባን ማፍሰስ ነው ።

ተ) የሚጸልይ ሰው በጸሎት ላይ ሳለ ጸሎቱን አቋርጦ ከማንም ሰው ጋር  
ፈጽሞ መነጋገር የለበትም ፡ ጸሎቱን ለማቋረጥ ችግር ቢገጥመው ግን  
በአቡን ዘበሰማያት አሥሮ ንግግሩን ሲፈጽም ከአቋረጠበት ተነሥቶ  
ጸሎቱን ሊጸልይ ይገባል ።

### ጸሎተ ምህላ

ይህ ጸሎት በአገር ላይ አባር ቸነፈር ፡ ጦርነት ሲነግና ለማንበረ  
ሰብእ አስጊ የሆነ መቅሠፍት በተከሰተ ጊዜ እግዚአብሔር መዓቱን  
በምሕረት ፡ ቁጣውን በትዕግሥት እንዲመልስ የምሕረትና የይቅርታ  
መለመኛ ነው ። (ዘኁ. 16 ፡ 46-50 ፡ ትንቢተ ዮናስ 3 ፡ 5-10 ፡ ኢዩ. 2 ፡  
12-19 ፡ 1 ነገ 8 ፡ 22-53) ።

በመሆኑም የተለየ ችግር ባጋጠመ ጊዜ ምእመናን ሁሉ በየሰበካ ቤተ  
ክርስቲያናቸው በጥዋትና በማታ እየተገኙ በጸምና በጸሎት ፈጣሪያቸውን  
እንዲለምኑ ቤተ ክርስቲያን ታዛለች ።

### ጸሎተ ፍትሐት

ቤተ ክርስቲያን ለሙታን ጸሎተ ፍትሐት እንዲደረግ ታዝዛለች ።  
ፍትሐት ከዚህ ዓለም በሞተ ሥጋ የሚለዩት ሰዎች ከማዕወረ ኃጢአት  
እንዲፈቱ ወደ እግዚአብሔር የሚቀርብ ጸሎት ነው ።

ጸሎተ ፍትሐት ሥርዐተ ኃጢአትን ፡ ይቅርታን ፡ ዕረፍተ ነፍስን ያሰጣል ። ለደጋጎቹም በክብር ላይ ክብርን ተድላ ዕረፍትን ይጨምራል ።

ሙታንና ሕያዋን የሚገናኙት በጸሎት አማካይነት ነው ። «ሕያዋን ለሙታን ይጸልያሉ ፡ ሙታንም ለሕያዋን ይለምናሉ ።» (ሄናክ 12 ፡ 34) በነፍስ ሕያዋን ናቸውና፡ (ማቴ. 22፡31 32 ፡ ሉቃ. 20፡ 37 39 ። ባሮክ 3፡4) ።

ለሙታን ጸሎተ ፍትሐት እንዲደረግላቸው ፡ መሥዋዕት እንዲሠጥ ላቸው ፡ በቤተ ክርስቲያንና በመካነ መቃብራቸው እንዲጸለያላቸው ፡ ቅዱሳን ሐዋርያት አገዘዋል ።

«በክርስቶስ አምነው ስለሞቱ ወንድሞቻችሁ ክርስቲያኖችና ሰማዕታት በቤተ ክርስቲያን ያለ ሀኬት ተሰብስቡ ፡ በቤተ ክርስቲያን መሥዋዕት ሠወላቸው ፡ ወደ ቤተ ክርስቲያንና ወደ መቃብር ስትወስዱአቸውም መዝሙረ ዳዊት ድገመላቸው» (ዲድስቅልያ አንቀጽ 33) ።

የቤተ ክርስቲያን የሕግና የሥርዓት መጽሐፍ ፍትሕ መንፈሳዊም በዲድስቅልያ የተጠቀሰውን ያጸናል ። (አንቀጽ 22) ።

በዚህ መሠረት ቤተ ክርስቲያኖችን ለሞቱ ሰዎች ከፀሐተ ነፍስ እስከ ርድተ መቃብር ከቤት እስከ ቤተ ክርስቲያን አስፈላጊውን ጸሎት ትጸልያለች ፡ መዝሙረ ስብሐት ታደርሳለች ።

ለሙታን የሚደረገው መታሰቢያም ከዕለተ ሞት እስከ ዓመት ከዚያም በላይ ሲሆን፡

1. በዕለተ ሞት
2. በግልስት
3. በሰዓት
4. በአሥራ ሁለት
5. በሠላሳኛው ቀን
6. በዓርባኛው ቀን
7. በሰማንያኛው ቀን
8. በስድስተኛው ወር (መንፈቅ)
9. በሙት ዓመት በየዓመቱ ጸሎት እንዲጸለያላቸው ፡ ዕጣን

እንዲታጠንላቸው መሥዋዕት እንዲሠዋላቸውና መታሰቢያ እንዲደረግ ላቸው፡ ምጽዋት እንዲመጸውትላቸው ቤተ ክርስቲያናችን ታዛለች፡ (ፍት. መን.አን. 22) ።

### ከዚህም ሁሉ ጋር፡-

- = ስለ ሕመማን
- = ስለመንገደኞች
- = ስለዝናመ ምሕረት
- = ስለፍሬ ምድር
- = ስለወንዞች ውሃ
- = ስለሙታንና ስለሕያዋን
- = ስለ ንዑስ ክርስቲያን
- = ስለ ቤተ ክርስቲያን አንድነት
- = ስለ ሀገርና ስለ ዓለም ሰላም
- = ስለ ቤተ ክርስቲያን መሪዎችና አገልጋዮች
- = ስለ ሀገር መሪዎች
- = ስለ ነዳያንና ምስኪናን
- = ስለ ስደተኞች
- = ስለ አዘኑትና ስለተከዘት
- = ስለ ታሠሩት
- = ስለ በደለኞች (ኃጢአተኞች)
- = ስለ ሃይማኖት ጽንዓት
- = ስለ ወንዶችና ስለሴቶች ምእመናን በጠቅላላ ስለዓለም ሁሉ ቤተ ክርስቲያን ትጽልያለች ። ስለዚህም በየዓይነቱ ራሱን ችሎ የሚጸለይ መጽሐፈ ጸሎት አላት፡ (መጽሐፈ ቅዳሴ ።)

## ምዕራፍ 10

### ሥርዓተ ምጽዋት

ምጽዋት ከምግባራት ሠናያት አንዱና ዋነኛው ክፍል ነው ። የምጽዋት መሠረቱ እንጀራህን ለተራበ ስጥ ፡ ድሆችን በቤትህ አሳድር ፡ የቤትህን ርኅብ ቸል አትበል ፡ የሚራፋ ብፁዓን ናቸው ፡ (ኢሳ 58፡ 6-8፤ ማቴ. 5፡7) የሚለው ነው ።

ምጽዋት በሁለት ዓይነት መንገድ ይሰጣል ።

ሀ) ቀኝህ የምታደርገውን ግራህ አትወቅ (ማቴ. 6፡1-4) ። በማለት ጌታ በአንቀጽ ብፁዓን በተናገረው መሠረት ሌላ ሁለተኛ ሰው ሳያይና ሳያውቅ የሚሰጥ ነው ።

ለ) በፍትሕ መንፈሳዊ በአንቀጽ 16 እንደታዘዘ በቤተ ክርስቲያን ማዕከልነት የሚሰጥ ነው ።

ምጽዋት ወደ ፍጹምነት የምታደርስ ናት ። (ማቴ. 19፡21-22) ።

ምጽዋት ከትሩፋት ሁሉ በላይ ናት (ሆሴዕ፡ 6፡6 ማቴ. 12፡7) ።

ምጽዋት ሐዋርያዊ ትውፊትነት አለው (1ኛ ቆሮ. 16፡1-4)፤ 2ኛ ቆሮ. 9፡6-7 ፡ ገላ. 6፡9-10፤ ዕብ. 13፡16) ።

ከቤተ ክርስቲያን አባቶችም ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሰው ባለመለየት ለተቸገረው ሁሉ ምጽዋት መስጠት እንደሚገባ አስተምሮአል (ዮሐ. አ.ተ.ግ. 10)።

ምጽዋት ርዳታን ለሚሹ ሁሉ የሚሰጥ የገንዘብ ፡ የልብስና የቀለብ ርዳታ ሁሉ ነው ።

ከተረጁ ወገን ትርፍን ሳይሹ ወይም ይመለስልኛል ብሎ ተስፋ ሳያደርጉ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በማቴዎስ ወንጌል ምዕራፍ 6፡ 1-4 በተናገረው መሠረት የሚፈጸም ነው ።

በቤተ ክርስቲያናችን የምጽዋት አፈጻጸም የራሱ የሆነ ይዘት አለው። ይኸውም ምእመናን በሚጸሙበት ወራት ችግረኞችን እንዲገቡ (ኢሳ. 58፡6-9።) እንዲሁም በየቤተ ክርስቲያኑ ሰበካ ጉባኤ የችግረኞች መረጃ ክፍል እየተቋቋመ ችግረኞች እንዲረዱ የሚያዝሥርዓት አላት ፡ (ቃለ ዓዋዲ) ።

ምጽዋት ኃጢአትን ያስተሠርያል (ዳን. 4፡27 ሉቃ. 7፡ 47 ፡

ማር·4:24) ። ምጽዋት ብዕዕናን ያሰጣል ማቴ·5:7 ፣ ዮሐዋ·ሥራ·20:35) ።

በዚህና በመሳሰሉት ሁሉ ምጽዋትና ርኅራኄ ማድረግ በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ከጥንት ጀምሮ የተለመደና እንደ ሥርዓቱ ሲፈጸም የኖረ አሁንም በመፈጸም ላይ ያለ መጽሐፋዊ ሥርዓት ነው ።

## ምዕራፍ ፲፭

### ሥርዓተ ስግደት

ስግደት ሰው አምልኮቱንና ተገዥነቱን ለመግለጥ ራሱን ዝቅ አድርጎ ግንባሩን መሬት በማስነካት ለፈጣሪው ተገዢነቱን የሚገልጽበት ተግባር ነው ። የዚህም መሠረቱ “ለጌታ ለአምላክህ ስገድ” “በቅድስናው ስፍራ ለእግዚአብሔር ስገዱ” (ዘዳግ·6:13 ማቴ 4:10 መዝ· 28:2) የሚለው ነው ። እንዲህ ያለውም ስግደት የአምልኮት ስግደት ይባላል ። የሚቀርበውም ለአምላክ ብቻ ነው (ማቴ·4:10) ። ለአምላክ የሚቀርብ ስግደትም በእውነት ፣ በመንፈስ መሆን ይገባዋል (ዮሐ·4:24) ።

ስግደት በሦስት ይከፈላል ።

እርሱም ፡

ሀ) ሰጊድ

ለ) አስተብርኮ

ሐ) አድንኖ ነው ።

ሰጊድ ፡ ከመሬት ወድቆ ግንባርን ምድር አስነክቶ መነሣት ነው ።

አስተብርኮ ፡ ጉልበትን ምድር አስነክቶ መነሣት ነው ።

አድንኖ ፡ ራሱን ወደታች ዝቅ አድርጎ እጅ መንሣት ነው ።

በቤተ ክርስቲያን ስግደት የሚፈጸምባቸው ጊዜያት

ሀ) ወደ ቤተ ክርስቲያን ሲገባ (መዝ:28:2) ።

ለ) ጸሎት ሲጀመር ፡

ሐ) በጸሎቱ መካከል ስግደት ከሚያነሣ ቃል ላይ ሲደረስ ፡

መ) እንዲሁም በጸሎቱ መጨረሻ ላይ መስገድ እንደሚገባ በፍትሕ መንፈሳዊ አንቀጽ 14:35-37 ። በአለው የታዘዘ የአምልኮት መግለጫ ሥርዓት ነው ።

ሰግደት በሰንበት ፡ በበዐለ ሐምሳ ፡ በጌታችንና በእመቤታችን በሌሎችም ዐበይት በዐላት ፡ ሥጋውንና ደሙን ከተቀበሉ በኋላ ከእድንኖና ከአስተብርኮ በቀር ሰግደት አይሰገድም ፡ (ፍትሕ መንፈሳዊ እንቀጽ 14:537) ።

ሰግደት ሁለት ዓይነት ነው ።

እርሱም ፡

1- ለእግዚአብሔር አምላክ የምናቀርበው ሰግደት ፡ አስተብርኮና አድንኖ የባሕርይ ሰግደት ነው ።

በታቦተሕጉ ፊትም ለእግዚአብሔር የሚቀርብ ሰግደት የአምልኮት ሰግደት ነው ። (ኢያሱ 7:6፡ ፊል 2:10) ።

2- ሀ) ለእመቤታችን

ለ) ለቅዱሳን መላእክት

ሐ) ለጸድቃንና ለሰማዕታት

መ) ለመስቀልና ለሥዕል የምናቀርበው ሰግደት ፡

አስተብርኮና አድንኖ የጸጋ ፡ የአክብሮት ሰግደት ነው ።

## ምዕራፍ ፲፮

### ሥርዐተ በዓላት

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ስለ በዐላት አከባበር የራስዋ የሆነ ሥርዓት አላት ። ከሁሉ በፊት ቤተ ክርስቲያናችን ቅዳሜንና እሑድን ታከብራለች ።

የቅዳሜ መከበር በብሉይ ኪዳን ታላላቅ (ዘፀ 20:8)

በዘመነ ሐዲስ የክርስቲያናችን የቀዳሚት ሰንበት አከባበር እንደ አይሁድ ለሰው የሚከብድ እንዳይሆን ቤተ ክርስቲያን “አይደልምም ለክርስቲያን ከመ ያጽርኡ ተገብሮ በዕለተ ሰንበት ከመ አይሁድ አላይትገበፋ ከመ ክርስቲያን ፡ ወኢትትዓቀቡ ሰንበተ ከመ አይሁድ” (ፍትሙን እን 19።) በሚለው መሠረት እንዲፈፀም ታስተምራለች ።

ሰንበተ ክርስቲያን እሑድም ጌታ ከሙታን ተለይቶ ስለተነግባት የጌታ ቀን ተብላ በሐዲስ ኪዳን የከበረች ዕለት ናት፡ (ራእ 1:10፡1ቆሮ 16:1) ።

“ሰንበተ ክርስቲያንን አከበራት ፡ ከፍ ከፍም አደረጋት ፡ የብርሃን ቀን አላት ፡ ከዕለታትም ሁሉ አበለጣት” (ቅዱስ ያሬድ ድን ዘፋሲካ።)

እንዲሁም “ወዕረፍትሰ አኮ በሰኪብ ከመ ዘሐመ በደዌ አላ በትጋህ መዓልተ ወሌሊተ ከመ ንኩን ፍቁራኒሃ ለዛቲ ዕለት” (ቃዳሴ አትና ቴዎስ 17-4) በሚለው መሠረት ምእመናን በቤተ ክርስቲያን እየተገኙ በመጸለይ ፡ የተቸገሩትን በመርዳት ፡ የታመሙትን በመጠየቅና የተጣሉትን በማስታረቅ እንዲያከብሩ ታስተምራለች ።

በቀኖና ቤተ ክርስቲያን መሠረት የጌታ ዐበይት በዐላት ዘጠኝ ናቸው ። እነዚህም ዐበይት በዓላት ፡

1ኛ. ትስብእት (ዕንሰት)

2ኛ. ልደት

3ኛ. ጥምቀት

4ኛ. ደብረ ታቦር

5ኛ. ሆሣዕና

6ኛ. ስቅለት

7ኛ. ትንሣኤ

8ኛ. ዕርገት

9ኛ. ጳራቅሊጦስ ናቸው ።

1ኛ. ትስብእት (ዕንሰት)፡ ይህ በዓል የሚከበረው መጋቢት 29 ቀን ነው ። መልአኩ ቅዱስ ገብርኤል ለድንግል ማርያም የአምላክን ክርስቶስ ወመሆን ያበሠረበት ዕለት ነው ። በመንጸፊ ደይን ወድቆ ለነበረው የሰው ዘር ታላቅ የምሕረት ቀን ነው ።

2ኛ. ልደት፡ ልደት በነቢያት ትንቢት የተነገረለት የሰውን ልጆች የፈጠረ ቃለ እግዚአብሔር ወልድ ፡ ሰውን ለማዳን ሰው ሆኖ ከቅድስት ድንግል ማርያም የተወለደበት ዕለት ነው ። ልደት በየዓመቱ የሚከበረው ታኅሣሥ 29 ቀን ነው ። በዘመነ ዮሐንስ ግን (የሉቃስ ጳጉሜን ስድስት ስትሆን) ልደት ታኅሣሥ 28 ቀን ይከበራል ።

3ኛ. ጥምቀት፡ ክርስቶስ በተወለደ በ30 ዓመቱ ተጠምቆ ሥራውን ጀምሯል ። ጌታ የተጠመቀው በፈለገ ዮርዳኖስ ነው ፡ ያጠመቀውም ዮሐንስ ወልደ ዘካርያስ ነው ። በተጠመቀም ጊዜ አብ በደመና ሁኖ የምወደው ልጄ ይህ ነው ፡ ብሎ መስክሮለታል ፡ መንፈስ ቅዱስም በርግብ አምሳል ወርዶ በራሱ ላይ ተቀምጧል ። (ማቴ. 3:1-17 ፡ ማር. 1:4-12 ፡ ሉቃ. 3:22 ፡ ዮሐ. 1: 29-34) ።

ይህ በዓልም በሚከበርበት ጊዜ በዋዜማው ታቦታቱ ከየቤተክርስቲያናቸው ወጥተው በወንዝ ዳር በዳስ ወይም በድንኳን ያድራሉ። ሌሊት

ስብሐተ እግዚአብሔር ሲደርስ አድሮ ሥርዐተ ቅዳሴው ይፈጸማል ። ሲነጋ በወንዙ ዳር (በግድቡ) ጸሎተ አኩቲት ተደርሶ አራቱም ወንጌላት ከተነበቡ በኋላ ውሃው ተባርኮ ለተሰበሰበው ሕዝብ ይረጫል ። ይህም ጥምቀትን ለመድገም ሳይሆን የጌታችንን ጥምቀት ለማስታወስና በረከትን ለመቀበል ነው ። ጥምቀት የሚከበረው በያመቱ ጥር 11 ቀን ነው።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በያመቱ ይህን የምትፈጽመው ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፡

በነቢያት የተነገረውን ትንቢት ለመፈጸም ፡

= ውሃን ለመቀደስ ፡

= ለጥምቀት ኃይልን ለመስጠት ፡

= ለእኛ አርአያና ምሳሌ ለመሆን ያሳየውን ትሕትና ለመመስከርና ለማስተማር ነው ።

4ኛ. ደብረ ታቦር፡- ደብረ ታቦር ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በማስተማር በነበረበት ጊዜ በደብረ ታቦር ላይ ብርሃን መለኮቱን የገለጠበት ዕለት ነው (ማቴ. 17:1-9) ። ይህ በዐል በያመቱ ነሐሴ 13 ቀን ይከበራል ።

5ኛ. ሆሣዕና፡- ሆሣዕና ከትንሣኤ አንድ ሳምንት ቀድሞ በሚውለው እሑድ የሚከበር ዐቢይ በዐል ነው ። ታሪኩ በወንጌል ተጽፎአል (ማቴ. 21:9-15) ።

ሆሣዕና ማለት መድኃኒት ማለት ነው ። በዚያች ዕለት ጌታ ወደ ቤተ መቅደስ ሲገባ “ሆሣዕና በእርያም” እያሉ ስላመሰገኑት ዕለቱ በጌታ ስም ተጠርቷል ። በዚህ በዐል ጸበርት “ዘንባባ” እየተባረከ ለሕዝብ ይታያላል። ሕዝቡም ጸበርቱን እየተቀበለ እንደ መስቀል አድርጎ እየሠራ በየቤቱ ይሰቅለዋል ፡ በራሱም ያስረዋል ። በዚህ በዐል በቅዱስ ያሬድ የተዘመሩት መዝሙራት እየተዘመሩ በቤተ ክርስቲያን በአራቱም ማዕዘናት አራቱ ወንጌላት ይነበባሉ ።

6ኛ. ስቅለት፡- የስቅለት በዓል ለዓለም ቤዛ ሊሆን መድኃኔዓለም ክርስቶስ የተሰቀለበት ዕለት ነው ።

7ኛ. ትንሣኤ፡- ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እኛን ለማዳን በመስቀል ተሰቅሎ ሞተ ፡ ተቀበረ ፡ በሦስተኛውም ቀን መግነዝ

ፍቱልኝ ፡ መቃብር ክፈቱልኝ ፡ ሳይል ከሙታን ተለይቶ ተነሣ ። ይህም የትንሣኤ ዕለት ለክርስቲያኖች የድልና የነፃነት ቀን ነው ።

የትንሣኤ በዐል በቤተ ክርስቲያኖችን በጣም በደመቀ አኳኋን በመንፈሳዊ ተመስጦ ይከበራል ። ቅዳሜ ማታ ለእሑድ አጥቢያ ሕፃኑ ፡ ሽማግሌው ፡ ወጣቱ ፡ ባልቲቱ በየሰበካ ቤተ ክርስቲያናቸው ይሰበሰቡ ሰባሉ። ሥርዐተ ጸሎት ይጀመራል ።

ለትንሣኤ በዐል በቀኖና ቤተ ክርስቲያን የተሠራው ሥርዓተ ጸሎት ከተከናወነና ኪዳን ከተደረሰ በኋላ ካህኑ መስቀሉን ይዞ ፡ ክርስቶስ ተንሥኦ እሙታን ፡

በዐቢይ ኃይል ወሥልጣን ፡

አሰሮ ለሰይጣን ፡

አግዑ ለአዳም ፡

ሰላም ፡

እምደእዚሰ

ኮነ

ኖስሐ ወሰላም የሚለው የትንሣኤው የምሥራችና የምስክርነት ቃል በማስተዛዘል ከተባለ በኋላ የመስቀል መሳለሙ ሥርዓት ይቀጥላል ።

በመንፈቀ ሌሊት ጸሎተ ቅዳሴ ይጀመራል ። ከሌሊቱ ዘጠኝ ሰዓት ሲሆን ሠርሖተ ሕዝብ ይሆናል ።

ከእሑድ ጀምሮ እስከ ዳግም ትንሣኤ ያሉት ዕለታት እንደ አንድ የትንሣኤ ዕለት ናቸው ።

8ኛ. ዕርገት፡- ዕርገት ጌታ ከሙታን ተለይቶ ከተነሣ በኋላ እስከ ዓርባ ቀን ድረስ ለሐዋርያት እየተገለጠ ታይቷቸዋል ፡ አስተምሯቸዋል ። በተነሣ ባርባኛው ቀን ቀደም አድርጎ እንደነገራቸው ለሐዋርያት አሁንም የመንፈስ ቅዱስን መምጣት ነግሮ ወደ ሰማይ ያረገበት ቀን ነው ። ይህ በዐል በቤተ ክርስቲያን በጸሎት በማሕሌት ይከበራል ።

9ኛ. ጳራቅሊጦስ፡- ጳራቅሊጦስ ጌታ ባረገ ባሥረኛው በተነሣ ባምሳኛው ቀን መንፈስ ቅዱስ በሐዋርያት ላይ የወረደበት ዕለት ነው ። ጳራቅሊጦስ ማለት አጽናኝ ማለት ነው ። ይህ በዐል በብሉይ ኪዳን የእሸት በዐል ነበር (በዐለ ሰዊት።) እሥራኤል የነፃነት በዐላቸውን ከሚያከብሩበት ከበዐለ ፋሲካ (በዓለ ፍሥሕ) ጀምረው አምሳውን ቀን በዐል

አድርገው ይሰነብታሉ ። በአምሳኛይቱ ቀን በዐለ ስዊትን (የእሸት በዐላቸውን) ያከብራሉ ።

ጌታ ባረገ ባስረኛው ቀን ከጠዋቱ በሦስት ሰዓት መንፈስ ቅዱስ በሐዋርያት ላይ ወረደ ። (የሐዋ.2:1-5) ። ጌታ የነገራቸው የተስፋ ቃል ሁሉ ተፈጸመ ። ሐዋርያት መንፈስ ቅዱስን ተቀብለው የሞቱና የትን ሣኬው ምስክሮች ሆኑ ፡ የመንፈስ ቅዱስ ጸጋ በነሱ ፡ ላይ ሲያድር ለቤተ ክርስቲያን ጉዞ አዲስ ምዕራፍ ተከፈተ ። ሊቁ ዮሐንስ አፈወርቅ እንዳለው “ይህች ዕለት የቤተ ክርስቲያን የልደት ቀን” ትባላለች ።

የጳራቅሊጦስ በዐል ከትንሣኤው በኋላ ባምሳኛው ቀን ይከበራል ። የትንሣኤው ቀለም በቤተ ክርስቲያናችን የሚፈጸመው የጳራቅሊጦስ ዕለት ነው ።

ዘጠኙ ዐበይት በዐላት ከተግባረ ሥጋ በመታቀብ የሚከበሩ ሲሆኑ የትመጣቸውና እንዲሁም የአከባበራቸው ሥነ ሥርዓት ከዚህ በላይ እንዳየነው ነው ። ከነዚህ ውስጥ “ሆሣዕና ፡ ስቅለት ትንሣኤ ፡ ዕርገትና ጳራቅሊጦስ ፡ በዐላት ዐዋድያት” ስለሆኑ በቀን አቆጣጠር መባጃ ሐመርን ተከትለው በኢየዐርግና በኢይወርድ ይመላለሳሉ ። ዕለታቸው ግን አይፋለስም ። ሆሣዕና ትንሣኤ ጳራቅሊጦስ እሑድን ፡ ስቅለት ዐርብን ፡ ዕርገት ፡ ሐሙስን አይለቅም ። ሌሎቹ ትስብእት (ጽንሰት) ፡ ልደት ደብረታቦር ፡ ጥምቀት” ግን አዋድያት አይደሉም ። ዕለታቸውም የተወሰነ አይደለም ።

ከዘጠኙ ዐበይት በዐላት ሌላ ዘጠኝ ንኡሳን በዐላት አሉ ።

እነርሱም ፡

1ኛ. ስብከት

6ኛ. ልደተ ስምዖን

2ኛ. ብርሃን

7ኛ. ቋና ዘገለላ

3ኛ. ኖላዊ

8ኛ. ደብረ ዘይት

4ኛ. በዐለ ጌና

9ኛ. መስቀል ናቸው ።

5ኛ. ግዝረት

ሀ. ስብከት

ለ. ብርሃን

ሐ. ኖላዊ ፡- እነዚህ ሦስት

በዐላት ክልደት በፊት በሚውሉ ሦስት እሑዶች የሚታሰቡ ናቸው ። ነቢያት ‘ይወርዳል ይወለዳል’ ብለው በትንቢት ይጠባበቁት የነበረው ክርስቶስ “የዓለም ብርሃን ፡ የነፍሳት ጠባቂ ነው” ለማለት በቤተ ክርስቲያናችን የመዝሙርና የጸሎት ሥርዐት ክልደቱ ቀደም ብሎ ያሉት ሦስት እሑዶች “ስብከት ፡ ብርሃን ኖላዊ” ተብለው ተሰይመዋል ። አከባበራቸውም በስብከተ እግዚአብሔር ነው ።

#### መ) በዐለ ጌና፡-

ይህ በዐል የሚከበረው ታህሣሥ 28 ቀን ነው ። በቤተ ክርስቲያናችን በዐላት ሁሉ ከዋዜማቸው ጀምሮ የሚከበሩ መሆኑ ግልጽ ነው ። ስለሆነም ይህ በዐል የጌታ የልደቱ ዋዜማ በመሆኑ በየዓመቱ የሚከበር ከመሆኑም በላይ በየወሩም “አማኑኤል” (እግዚአብሔር ከእኛ ጋር) ለሚለው ስሙ መታሰቢያ ሁኖ ተሰጥቶአል ።

#### ሠ) ግዝረት ፡ -

ይህ በዐል የሚውለው ጥር ስድስት ቀን ነው ። በሙሴ ሕግ እንደተጻፈ (ዘሌ.12:3) ሕፃን ሲወለድ በስምንት ቀኑ ይገዘራል ። ይህን የሙሴን ሥርዓት ለመፈጸም ጌታ በተወለደ በስምንተኛው ቀን ወደ ቤተ ግዝረት ገብቶአል ። ሉቃ. 2:21 የተወለደው ታህሣሥ 29 ቀን ሲሆን ስምንተኛው ቀን የሚውለው ጥር 6 ቀን ነው ። ይህ ቀን ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ሲከበር ይኖራል ።

#### ረ) ልደተ ስምዎን፡-

ይህም በዐል ጌታ በተወለደ በእርባኛው ቀን የሚከበር ነው ። ጌታ ሥርዐተ ኦሪትን ትንቢተ ነቢያትን ሊፈጽም እንጂ ሊሸር ስላልመጣ ለሙሴ ሕግን የሰጠ ሲሆን የሙሴን ሕግ ፈጽሟል ። ከላይ እንዳየነው በስምንተኛው ቀን ወደ ቤተ ግዝረት ገብቷል አሁን ደግሞ በተጻፈው መሠረት ዘሌ.12 የሙሴን ሕግ ለመፈጸም “ዕገ-ለ ርግብ ፡ ዘውገ ማዕነቅ” ይዘው ወደ ቤተ መቅደስ ወሰዱት ። በዚያም የእሥራኤልን መጽናናት ይጠባበቅ የነበረው ስምዎን የሚባል ሽማግሌ ክርስቶስን ሳያይ እንደማይሞት ከመንፈስ ቅዱስ ተረድቶ ጌታ በእናቱ እቅፍ ወደ ቤተ መቅደስ ሲገባ በእግዚአብሔር ፈቃድ ወጥቶ በእዚያ ስለነበረ ፡ ጌታን ከእመቤታችን ተቀብሎ ታቅፎ በሉቃስ ወንጌል በምዕራፍ ሁለት ከቁጥር

25-32 ያለውን ጸላዩ ። ወደ ቤተ መቅደስ የገባበትና በስምዖን ዕቅፍ የታየበት ዕለት በቤተ ክርስቲያን ይከበራል ። ስምዖን ጌታን በታቀፈ ጊዜ ከእርጅናው ስለታደሰ በዐሉ የጌታ ሁኖ ሳለ ልደተ ስምዖን እየተባለ ይጠራል ።

#### ሰ) ቃና ዘገሊላ፡-

ቃና በገሊላ አውራጃ የምትገኝ መንደር ናት በዚች መንደር ጌታ በሠርግ በዐል ላይ ተገኝቶ ነበር ። (ዮሐ.2፡11-12)። ይህ ዕለት የጌታ የመጀመሪያ ተአምር የተገለጠበት ስለሆነ በታላቅ ሥነ ሥርዐት እናከብረዋለን ። ይህ በዐል የሚውለው በየካቲት 23 ቀን ነበር ፤ ጌታ ዕለቱን ተጠምቆ ዕለቱን ወደ ገዳመ ቆሮንቶስ ሄዷል ። ከተመለሰ በኋላ በሦስተኛው ቀን ወደ ሠርግ ቤት ተጠርቶ የካቲት 23 ቀን ውሃውን የወይን ጠጅ በማድረግ የመጀመሪያውን ተአምር አሳይቷል ። (ዮሐ.2፡1-12)። አሁን ግን በዐልን ከበዐል ጋር ለማገናኘት ሲባል በተሠራው ሥርዓት መሠረት የጥምቀት በዐል በዋለ በነጋው ጥር 12 ቀን እናከብረዋለን ።

#### ሸ) ደብረ ዘይት፡-

ደብረ ዘይት የወይራ ዛፍ የመላበት ተራራ ማለት ነው ። የሚገኘውም በኢየሩሳሌም በስተምሥራቅ 75 ሜትር ያህል ራቅ ብሎ ነው ። ጌታ ቀን በቤተ መቅደስ ሲያስተምር ደቀ መዛሙርቱ የዳግም ምጽአቱን ምሥጢር አንሥተው ጠይቀውት ምልክቱን ገልጦ ነግሮአቸዋል። (ማቴ.24)።

የቤተ ክርስቲያኖችን ሊቅ ቅ/ያሬድም የዐቢይ ጸምን እኩሌታ አሐድ የጌታ ዳግም ምጽአት መታሰቢያ አድርጎ መዝሙሩን በዳግም ምጽአት ደርሶታል ። ዕለቱም ደብረዘይት ይባላል ። ስለዚህ ይህ በዐል ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ፡ ስለዓለም ፍጻሜ ስለትንሣኤ ሙታን የሚነገርበት ዕለት ነው ።

#### ቀ) መስቀል፡-

የመስቀል በዐል የሚከበረው መስከረም 17 እና መጋቢት 10 ቀን ነው ። ታሪኩም በመጠኑ እነሆ ፡ ጌታ በመስቀል ላይ ሙቶ ከተነሣ በኋላ ሕመማን መስቀሉን እየዳሰሱ በመስቀሉ እየታሹ ይፈወሱ ነበር ። በዚህም ተአምራት እየተሳቡ ብዙዎች ክርስቲያን ሆኑ ። ይህን ያዩ

አይሁድ መስቀሉን ባንድ ጥራጊ ማጠራቀሚያ ቦታ ጣሉት ። በየቀኑ የአካባቢው ኗሪ ሁሉ ጥራጊ ስለሚጥለበት ያ ቦታ እንደኮረብታ ሆነ። ምንም እንኳን ለማውጣት ባይችሉ ክርስቲያኖች ያን ቦታ ያውቁት ነበር ።

ከጊዜ በኋላ በጥጦስ ወረራ 70 ዓ.ም. ክርስቲያኖች ኢየሩሳሌምን ጨርሰው ለቀው ስለወጡና የከተማዋም መልክ ፈጽሞ ስለተለወጠ መስቀሉ የተዳፈነበት ቦታ ወዴት እንደሆነ ለማወቅ አልተቻለም ። በዚህም ምክንያት ከሦስት መቶ ዓመት በላይ ተዳፍኖ ቆይቷል ።

በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን (327) የንጉሥ ቆስጠንጢኖስ እናት ንግሥት ዕሴኒ ይህን ታሪክ ትሰማ ነበርና አስቆፍራ ለማስወጣት ጉዞዋን ወደ ኢየሩሳሌም ቀጠለች ። እዚያም ደርሳ ኮረብታ የሆነውን ሁሉ ብታስቆፍር መስቀሉ ያለበትን አላገኘችውም ። ሰውም ብትጠይቅ የሚያውቅላት አላገኘችም ። በመጨረሻ ግን የመስቀሉ መውጣት የእግዚአብሔር ፈቃዱ ነበርና አንድ አረጋዊ ስሙ ኪርያኮስ የሚባል (ኪራኮስ ያሬድ ድን ዘዕሴኒ) የዕሴኒን መቸገር አይቶ እንደሚከተለው ይመክራታል ። “አንቺም በከንቱ አትድከሚ ሰውም በከንቱ አታድከሚ እንጨት አሰብስበሽ ከምረሽ ዕጣን አፍሺበት በእሳትም አያይገድው ፤ የዕጣኑ ጢስ ወደላይ ወጥቶ ወደታች ሲመለስ አቅጣጫውን አይተሽ አስቆፍረው ፤ በዚህምልክት ታገኝዋለሽ” አላት ፤ (ስንክሳር መጋቢት 10) እሷም ያላትን ሁሉ አደረገች ። “ዘዕጣን እንጸረ ሰገደ ጢስ” (ድን ዘዕሴኒ) የዕጣኑ ጢስ ወደ ላይ ወጥቶ ወደ ታች ሲመለስ መስቀሉ ያለበትን ቦታ በጣት ጠቅሶ እንደማሳየት ያህል አሳየ ፤ ያንምልክት ይዛ አውጥታዋለች። “በጎልጎታ ዘደፈኑ አይሁድ የም ተረክበ ዕፅ መስቀል ” ድን ዘዕሴኒ)። ይህን በዓል በመላው ዓለም ያሉ ክርስቲያኖች ያከብሩታል። በሀገራችን በኢትዮጵያ ግን የላቀና ልዩ የሆነ የአካባቢ ሥርዐት አለው ። የመስቀል በዐል ከጥቢ ወራት መግቢያ ጋር የተያያዘ ስለሆነ የተለየ ድምቀት አለው።

መስከረም 16 በከተማም ሆነ በገጠር በየአካባቢው “መስቀል አደባባይ መስቀል ተራራ” ተብሎ በተወሰነውና በተከበረው ቦታ ሕዝቡ ከየቤቱ ችቦውን እንጨቱን እያመጣ ይደምራል ። ካህናቱም በደመራው ፊት ለፊት ጸሎት አድርሰው “መስቀል አብርሀ ፤ በከዋክብት አሠርገወ ሰማየ እምኩሉስ ፀሐየ አርአየ” እያሉ ደመራውን እየዞሩ ይዘምራሉ ። ቀጥሎም ሕዝቡ ፡ “ኢየሃ አበባዬ መስከረም ጠባዩ” እያሉ ደመራውን

ይዞራሉ ሕዝቡ በየደጁ ችቦውን እያበራ ደስታውን ሲገልጥ ያመሻል ። በአሥራ ሰባት ጧት ደመራው ይለኮሳል ። በአዲስ አበባና በአንዳንድ ክ/ሀገር በ16 ማታ ደመራው ይለኮሳል ። አመድ እስኪሆን ድረስ ይቃጠላል ። ደመፊው የተጸለየበትና የተባረከ ስለሆነ ሕዝቡ ሕመቱንና ትርኢቶችን እየተሻማ ወደየቤቱ ይዞ ይሔዳል ፤ ሰውም ከብትም ይቀባዋል ።

ንግሥት ዕሌኒ መስከረም 17 ቀን ማስቆፈር ጀምሮ መጋቢት 10 ቀን መስቀሉ ስለተገኘና ስለወጣ መስከረም 17 እና መጋቢት 10 ቀን እንደ አንድ በዐል ተቆጥሮ ይከበራል ።

ከነዚህ ሌላ የእመቤታችን ሠላሣ ሦስት በዐላት በዓመት በኢትዮጵያ ከጥንት ጀምሮ ሲከበሩ የኖሩ ናቸው ። አሁንም ይከበራሉ ። እንዲሁም በየወሩ በ29 የሚውለው በዓለ እግዚእ ፣ በ12 የሚውለው የቅዱስ ሚካኤል በዐል ፣ እንዲሁም የሐዋርያት በዐል ዕረፍት ይከበራሉ ።

የዓመት በዐላት በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የሚከበሩት በሥርዐተ ዑደት ነው ። ለበዐሉ የተዘጋጀው መዝሙር እየተዘመረ ታቦቱ ከመንበሩ ተነሥቶ ቤተ ክርስቲያኑን ሦስት ጊዜ ከዞረ በኋላ ትምህርት ተሰጥቶ ሠርሐተ ሕዝብ ይሆናል ። ይህ የሚሆነው ጧት በሚቀደስባቸው ዕለታት ነው ። ውሎ ቅዳሴ ከሆነ ግን ዑደት ተደርጎ ትምህርት ከተሰጠ በኋላ ታቦቱ ሲመለስ ጸሎተ ቅዳሴ ይጀመራል ። ጸሎተ ቅዳሴው ሲፈጸም ሠርሐተ ሕዝብ ይሆናል ።

የአጽዋማትና የበዐላት ኢየሳርግና ኢይወርድ የሚገኝበት ትምህርት “ባሕረ ሐሳብ” (መርሐ ዕውር) በተሰኘው የቁጥር መጽሐፍ ነው ።

በየዓመቱ በኢየሳርግና በኢይወርድ የሚመላለሱት አጽዋማትና በዐላት የሚውሉበት ዕለት የሚታወጀውም መስከረም 1 ቀን በርእሰ ዐውደ ዓመት ቅዱስ ዮሐንስ ዕለት ነው ።

የኢትዮጵያ ዘመን መለወጫ ወይም የአዲስ ዓመት መጀመሪያ ወር መስከረም ነው ። ይህም የጥፋት ውሃ መጉደል የጀመረበትና ከጥፋት ውሃ በኋላ የክረምትና በጋ መፈራረቅ እንደማያቋርጥ እግዚአብሔር ለኖኅ ቃል ኪዳን የሰጠበት ወር ነው ። (ዘፍ-8:13-22 ፣ ኩፋሌ 7:19-30)። የዕብራውያንና የግብፅ ዘመን መለወጫም ይኸው መስከረም ነው ። ቤተ

ክርስቲያናችን ጥንታዊትና የብሉይ ኪዳን ትውፊት ያላት ስለሆነች ፡  
ወሩም የዘመን መለወጫ እንዲሆን የተሰጠው ምክንያት ትክክለኛ  
በመሆኑ ይህን ሥርዐት ጠብቃና አስጠብቃ ትኖራለች ።

## ምዕራፍ ፲፯

### ሥዕል

ሥዕል በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከጥንት ጀምሮ የአክብሮት  
ሥርዐት ትምህርት አለው ። ሥዕል ከክርስትና በፊት በቤተ አይሁድ  
የታወቀና ከእምልኮት ጋር የተያያዘ ነበር ።

በብሉይ ኪዳን በታቦት ሕጉ ላይ ሥዕል ኪሩብን እንዲሥል ራሱ  
እግዚአብሔር ሙሴን አዘታል ። (ዘዐ·25:19 ፡ 37 ፡ 7 1ኛ·ነገ·6:23 ፡ 2ኛ  
ነገ·6:2-17 ፡ ሕዝ·9:3 ፡ 10:3 ፡ ሄኖክ 14:11) ። እነዚህ የኪሩቤል  
ሥዕሎች ከታቦቱ አይለዩም ፡ ምክንያቱም ታቦት የእግዚአብሔር  
መገለጫ ዙፋን ስለሆነ ነው ሥዕል ኪሩቤልም የዐወርተ መንበር ኪሩቤል  
አምሳል ነውና ። የሚግለጹትም እንደሚናገሩ አውራ ዶሮ ሁነው ነው ።

ሥዕል በቤተ ክርስቲያን የተጀመረበት ታሪካዊ ምክንያት አለው ።  
በቤተ ክርስቲያን ታሪክ እንደሚታወቀው የመጀመሪያዎቹ ክርስቲያኖች  
ትምህርታቸውን ያስፋፉት ዋሻ ፈልፋለው ጉድጓድ ቆፋረው በዋሻ  
በፍርኩታ (ካታኮም) ግበበ ምድር ) ውስጥ ነው ። ከዚህም ግበበ ምድር  
ውስጥ የሰማዕታትን አፅም እየሰበሰቡ ጸሎት ይጸልዩ ፡ ትምህርት  
ያስተምሩ ነበር ።

በዚህም አማኞች እየመጡ የማኅበሩ አባል መሆን ጀመሩ በዚህ ጊዜ  
የክርስትናን ትምህርት አስፋፋዩ ለማስረዳት በቂ መጻሕፍት ስላልነበሩ  
እንደ ልብም ወጥቶ ለመፈለግና ለማዘገጀት ነፃነት ስለአልነበራቸው  
ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አንዳንድ ምሳሌዎችን በሥዕል እያቀረቡ  
ማስተማር ጀመሩ ።

ሥዕሎችንም የሚሥሉት ፡—

—እረኛው በጉን እንደተሸከመ አድርገው ነው ። ይህም “ክርስቶስ በእርሱ  
ያመኑትን በእርሱም አምነው የሞቱትን ሁሉ የሚያድናቸው ቸርና

ታማኝ ጠባቂ መሆኑን ለማስረዳት” ነበር ።

ሌላው ሥዕላቸውን የሚጀምሩት በብሉይ ኪዳን ታሪክ ነበር ።

ለምሳሌ የመጀመሪያዎቹ ሰዎች አዳምና ሔዋን እንዴት እንደተሳሳቱና ያሳሳታቸውንም እባብ በመካከላቸው አድርገው ነበር ። (ዘፍ.3:1-7) ።

በምህላና በጸሎት ላይ ያለችን የምእመን ነፍስ በመርከብ ውስጥ ያለውን ኖላን አስመስለው ይሥሉአት ነበር ። (ዘፍ.7:1-24) ። ከዚህም ጋር የሐዲስ ኪዳንን ታሪክ በዚህ ግበበ ምድር

የመልአኩ የቅዱስ ጉብርኤል እመቤታችንን ማብሰር ፡

የጌታችን የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስ በይሁዳ አውራጃ በዳዊት ከተማ ቤተልሔም ምድረ ኤፍራታ መወለድ ፡

ሰብአ ሰገል በቤተ ልሔም ዋሻ ለተወለደው ሕፃን ክርስቶስ አምን ሲያቀርቡ ፡

የጌታ ጥምቀትና የሦስት ዓመታት ከሦስት ወራት ትምህርት ጋር የሠራውን ተአምራት ፡

በገሊላ አውራጃ በቃና ስለተደረገው የመጀመሪያው ተአምር ፡

የጌታ ስቅለቱን ሞቱን ፡ ትንግኤውን ፡ ዕርገቱንና ዳግም ምጽአቱን ፡

እመቤታችን ምስለ ፍቁር ወልዳ በግራዋ በኩል ኢሳይያስ ወደ እስዋ እያመለከተ “ናሁ ድንግል ትሆንህ ወትወልድ ወልድ” ብሎ የተናገረላት ይህች ናት እንደ ማለት ነው ።

ይህንና ይህን የመሳሰሉ በጥንት የክርስቲያኖች መሸሸጊያ ዋሻዎች ተሥለው ተገኝተዋል ። ይህ ሁሉ የተደረገው ከላይ እንደተገለጸው የሃይማኖትን ታሪክ ለማስተማር ነው ።

በሌላም በኩል ስለጌታ ሥዕል ብዙ ታሪክና ትውፊታዊ ትምህርት አለ ። ከሚነገሩት ታሪኮችም አንዱ የጌታን የነገረ መስቀሉን ታሪክ ሐዋርያው የሐንስ እንደግለው የሚተረክው ነው ። የሐንስ ወንጌላዊ በዕለተ ዓርብ እንዳየው አድርጎ ጌታን ሥሎታል ። ስዕሉም “በከመ ሰቀሉኝ አይሁድ ቅድመ ዕራቅየ በኢየሩሳሌም ዳግመ ትስቅለኝ በርም” የሚል ድምጽ አስምቷል ። ወዲያውም ከለሜዳ አስታጥቆ ሥሎታል ። ከለሜዳ አሳታጥቆ መግል የመጣም ከዚያ ወዲህ ነው ። የሐንስ ወንጌላዊም ሥሎ ሲጨርስ ሥዕሉን በስመው ከንፈሩ ከሥዕሉ ጋር ተጣብቆ ቆይቶአል ። ይህ ሁሉ ከሥዕሉ የታየው ተአምራት ነው ።

የእመቤታችንን ሥዕል በመጀመሪያ የሣለ ወንጌላዊው ሉቃስ ነው። በእኛም ቤተ ክርስቲያን የጸሎትና የመዝሙር መጻሕፍት የእመቤታችንን ሥዕል ወንጌላዊው ሉቃስ መግለጽ ይናገራል።

“ሰላም ለሥዕልኪ እንተ ሠዐላ በእዱ፡ ሉቃስ ጠቢብ እምወንጌላ ውያን አሐዱ” ይላል። (መልክዐ ሥዕል፡ ስንክሳር ጥቅምት 22 ቀን)።

ሥዕል በቤተ ክርስቲያን ሁለት ዓይነት መልእክት አለው። ከእነዚህም አንዱ ተአምራት ነክ የቅዱሳት መጽሐፍትን ታሪኮች ማንበብ ለማይችሉ ሰዎች ለማስረዳት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ማንንም ሳይፈራና ሳይፍር ስለሃይማኖቱ መስክሮ በሰማዕትነት የሞተ ወይም ስለ ዓለምና ስለራሱ በመጸለይ መላ ሕይወቱን ከፍትወታት እኩያት ከአጋንንት ጋር በመጋደል ያሳለፈውን ሰማዕት ወይም ጸድቅ በሥዕል ለማስታወስ በሥዕሉም አማካይነት እያንዳንዱ ምእመን ለሥዕሉ ባለቤት ያለውን ክብርና ፍቅር ለመግለጥ ነው።

በሥዕል ፊት ቆሞ መጸለይ ከባለ ሥዕሉ ረድኤትን፡ በረከትን መለመን፡ መማጠን ነው። ለሥዕል የጸጋ ስግደትን መስገድ፡ ሥዕልን መሳለም፡ በሥዕሉ አማካይነት ለሥዕሉ ባለቤት ክብርንና ፍቅርን ለመግለጥ ነው። ይኸውም የቤተ ክርስቲያን ህልወና ከታወቀበት ጊዜ ጀምሮ የነበረ ጥንታዊ ትውፊት ነው።

በቤተ ክርስቲያናችን ሥርዐት ለተማሉና በጸሎት ለከበሩ የጌታ፡ የእመቤታችን፡ የቅዱሳን መላእክት፡ ጸጽቃንና ሰማዕታት ሥዕሎች የጸጋ፡ የአክብሮት ስግደት፡ አስተብርኮና አድንኖ ማቅረብ እንደሚገባ ቤተ ክርስቲያናችን ታምናለች፡ ታስተምራለች።

“ ቅድመ ሥዕልኪ እሰግድ፡ ወለሥዕለ ወልድኪ እገኒ።

ማርያም ድንግል ማርያም እመ አዶኒ” (መልክዐ ሥዕል)።

## ምዕራፍ ፲፰

### መስቀል

መስቀል በቤተ ክርስቲያን ሕይወት ውስጥ ከፍተኛ ክብር አለው ። መስቀል በነቢያት ትንቢትና ምሳሌ መሠረታዊ ይዘት አለው ። ትንቢት “ሐረገ ወይን ኮነ መድኃኒትሃ ዘእምሐሢሦን ይትገዘም ወበጎልጎታ የተከል” (መሐልይ 5:2) ።

“ወወሀብኮሙ ትእምርተ ለእለ ይፍርሀከ ፡

ከመ ያምሥጡ እምገጸ ቅስት ፡

ወይድኅኑ ፍቁራኒከ” (መዝ. 59:4 ተብሎ ተነግሮለታል ።

ምሳሌ፡ የኖኅ መርከብ የተሠራችበት እንጨት ። (ዘፍ.7-6) ።

ሙሴ የፈርዖን መሰግላንን ድል ያደረገበት በትር ። (ዘጸአ. 4:2-9 አርዌ ብርት ዙኑል. 21:9) ። የመስቀል ምሳሌዎች ናቸው ።

ከጌታችን ከመድኃኒታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ ስቅለት በፊት መስቀል የመቅጫ ፡ የርግማንና የውርደት ምልክት ነበር ። (ዘዳግ. 21:23 ፡ 2ኛ ቆሮ. 5:21 ፡ ገላ. 3:13) ።

ከጌታችን ከመድኃኒታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ ስቅለት በኋላ ግን የክርስቶስ መስቀል የመንፈሳዊ ነፃነታችን ዓዋጅ የተነገረበት ሰላማዊ ዙፋን ። (መዝ.2:6 እና 7:44:4) ስለሆነ ለክርስቲያኖች ሁሉ የነፃነትና የድል ምልክት ነው ። “ገብረ ሰላመ በመስቀሉ” ክርስቶስ ሰላምን ነፃነትን በመስቀሉ አደረገ ። (ኤፌ.2:15-17) ።

ታላቁ ቆስጠንጢኖስ በብርሃን ቅርፅ ያየው መስቀል የድል ምልክት ሁኖ ይኖራል ። የመስቀል አማካኝና ምሥጢራዊ ኃይል ቅዱስ ጳውሎስ እንዳለው ላመኑ ነው እንጂ ላላመኑ ስንፍና ነው ። (1ኛ ቆሮ.1:18 ፡ ፈል. 3:18) ። እንዲያውም መስቀልን ኃይለ እግዚአብሔር ነው ማለቱ ዋዛ ይመስላቸዋል ። የክርስቶስ መስቀል ለሞት ለአጋንንት መቅጫ ሆኖል ። “በመስቀሉ ዐሮ አግረረ ወልድ ዘዓለመ ፈጠረ”። (ቅዱስ ያሬድ መዋሥዕት) ።

ምእመናን በክርስቶስ አምነው በመስቀል አጋንንትን መናፍቃንን ፍትወታት እኩያትን ድል ሲያደርጉ ይኖራሉና ።

ከዚህ የተነሣ የክርስቲያኖች ኪነ ጥበብ ሁሉ ምልክቱ መስቀል

ሆነ በልብሳቸው በመጽሐፋቸው በቤት ዕቃቸው ሁሉ የመስቀል ምልክት አለበት ።

በሀገራችንም ጥልፉ ዝምዝሙ ጌጣ ጌጡ ሌላው ቀርቶ ክርስቲያኖች በማንባራቸውና በሌላውም አካላቸው በመስቀል ቅርፅ ይነቀሳሉ ። በሕይወተ ሥጋ ሳሉ ብቻ ሳይሆን ከሞቱ በኋላ መስቀል ከምእመናን አይለይም ። አጽማቸው በሚያርፍበት በመቃብራቸው ላይ ሁሉ የመስቀል ቅርፅ ከዕፅ ወይም ከድንጋይ ይሠራል ። በመቃብራቸውም ላይ መደረጉ መስቀል የሞትና የመከራ ምሳሌ መሆኑ ቀርቶ የትንሣኤና የሕይወት ምልክት መሆኑን ለመግለጥ ነው ።

ከዚህ በላይ እንደገለጥነው ሥዕልና መስቀል በክርስቲያኖች ሕይወት ከፍተኛ ክብር ስላላቸው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንም በራሷ ኪነ ጥበብ በራሷ ሊቃውንት የተዘጋጁትን ሥዕልና መስቀል በጸሎተ ቡራኬ በማክበር በቤተ ክርስቲያን ምእመናንን ስታገለግልባቸው ትኖራለች ።

መስቀል በቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ቡራኬ ይባረክበታል ።

ካህናት ሥልጣን ከህጉ ከተቀበሉበት ጊዜ ጀምረው መስቀል ይይዛሉ በመስቀል ይባርካሉ ። ምእመናንም ይሳለሙታል ።

በዚህም መሠረት ፡

“መስቀል ኃይልነ ፡

መስቀል ዕንዕነ ፡

መስቀል ቢዛነ ፡

መስቀል መድኃኒቱ ነፍሱን አይሁድ ከህዱ ንሕነሰ

አመነ ወእለ አመነ ቢኃይለ መስቀሉ ድኅነ” እያለች ቤተ ክርስቲያን ትዘምራለች ትጸልያለች ።

ለመስቀልም የጸጋና የአክብሮት ስማደት ፡ አስተብርኮና አድንኖ ማቅረብ እንደሚገባ “ወንሰግድ ውሰተ መካን ኅበ ቆመ እግረ እግዚእነ” (መዝ-131:7)። “ለመስቀልክ ንሰግድ አሊቅነ ወለትንሣኤክ ቅድስት ንሴብሕ ነፋስ” (ቅዱስ ያፌድ ጾመ ድን) የሚለውን መሠረት በማድረግ ታስተምራለች ።

## ምዕራፍ ፲፱

### ንዋያተ ቅድሳት፡

ንዋያተ ቅድሳት ምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያንን ለመፈጸም የሚያስችሉ የከበሩ ንዋያት ናቸው ። ለምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያን አፈጻጸም አገልግሎት የሚውሉ የተለያዩ ንዋያተ ቅድሳት አሉ ።

እነዚህም ፡

= ጸሕል ፡ ቅዱስ ሥጋው የሚፈተትበት ነው ።

= ጽዋዕ ፡ ክቡር ደሙ የሚቀዳበት ነው ።

= ዕርፈ መስቀል ፡ ክቡር ደሙ የሚሰጥበት ነው ።

= ማሕፈድ ፡ በጌታ መግነዝ አንጻር ኅብስተ ቁርባኑ የሚሸፈንበት ነው ።

= መሶበ ወርቅ ፡ ኅብስተ ቁርባኑ ከቤተልሔም ወደ ቤተ መቅደስ የሚገባበት ነው ።

= ጽንሐሕ ፡ ለማዕጠንት አገልግሎት የሚውል ነው ።

= ቃጭል ፡ በቅዳሴ መግቢያ ፡ ፃሑ ንዑስ ክርስቲያን ሲባል እግዚአታ በሚደርስበት ጊዜ ፡ ድርገት በሚወረድበት ጊዜና በሌላም በጸሎተ ምህላ ጊዜ አገልግሎት የሚሰጥበትና ሌሎችም ለምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያን አፈጻጸም አገልግሎት የሚውሉ ሁሉ ናቸው ።

እነዚህ ሁሉ ንዋያተ ቅድሳት ከላይ ለተገለጸው አገልግሎት የሚውሉት በጸሎት ፡ በሜሮንና በቡራኬ ከከበሩ በኋላ ነው ። ንዋያተ ቅድሳትን ለማክበር የሚጸለየው ጸሎትና የቅብዕ ሜሮን አፈጻጸም ሥርዐት በሥርዐተ ቅዳሴ መጽሐፍ ተጽፎ ይገኛል ።

### ልብስ ተክህኖ

ልብስ ተክህኖ ካህናት ምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያንን ለምእመናን ለመፈጸም በቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ጊዜ የሚለብሱት በጸሎት የከበረ በአሠራርም በማስቀመጫም የተለየ የመንፈሳዊ አገልግሎት ልብስ ነው። ይኸውም ፡-

ሀ) የሚቀድስባቸው አልባሳት በቤተ ክርስቲያን ዕቃ ቤት ሊቀመጡና በንጽሕና ሊጠበቁ ይገባል ። ከዚህ ውጭ በሌላ

ቦታ እንዲቀመጡ ለሌላ ጉዳይም እንዲውሉ ያልተፈቀደለትም ሰው እንዲለብሳቸው አልተፈቀደም ። (ሕዝ·44 ፡ 17-19 ፡ ፍት·መን·አንቀጽ 12) ።

ለ) ካህናት የሚደርሱት ካባ ላንቃ 5 መንዲል (ከልጅ) ያለው እንዲሆን ታዟል ።

ሐ) ካህናት በቅዳሴ ጊዜ የሚለብሱት ልብስ እስከ ተረከዛቸው የሚደርስ መሆን አለበት ። (ፍት·መን·አንቀጽ 12 ፡ በስ)።

መ) ካህኑ ልብስ ተክህኖ ከመልበሱ በፊት ልኩ የሚሆነውን መርጦ ይለብሳል ፡ ካህን ልብስ ተክህኖ ከለበሰ በኋላ ማውለቅ አይገባውም ። ቀሚሱ ከረዘመበት ይታጠቀዋል ። (ዘፀ· 28፡ 243 ፡ ፍት·መን·አንቀጽ 12፡በስ)።

ሠ) ካህኑ ልብስ ተክህኖ ከመልበሱ በፊት ጳጳስ ካለ በጳጳስ አስባርኮ ይለብሳል ።

ከሌለ ራሱ ባርኮ ይለብሳል ። ዲያቆናቱም አስባርከው ይለብሳሉ።

እነዚህ ንዋያት ቅድሳትና አልባሰ ክህነት ሁሉ ወደ ቤተ ክርስቲያን ከገቡና በጸሎተ ቡራኬ ከከበሩ በኋላ ወደ ሌላ ቦታ ሊወሰዱና ለሌላ ለሥጋዊ አገልግሎት ሊውሉ አይገባም ። (ሕዝ·44 ፡ 17-19 ፡ ፍት·መን·አን· 12)።

እነዚህን ንዋያት ቅድሳት ከቤተ ክርስቲያን አውጥቶ የሚወስድና ለማይገባ ሥራ የሚያውል ቢኖር ፡ እንደ ያዝያንና እንደ ብልጣሶር ጥፋትንና መቅሠፍትን በራሱ ላይ ያመጣል ። (2ኛ ዜና መዋ·26 ፡ 18-20 ፡ ዳን· 5፡ 1-31)።